

Atatürk'ün Terörle Mücadele Yöntemi: Pontusçu Rum Çeteler Örneği

Ümit Doğan

İstanbul, Kripto Yayınları, 2018, 208 Sayfa, ISBN 978-605-499-181-5

80

Zeynep Ece TARHANLI*

Ümit Doğan, 2013 yılında işletme üzerine lisans eğitimini tamamlamasına rağmen, İstiklal Harbi tarihi konusunda yaptığı araştırmalar ve tarih merakıyla, genç bir araştırmacı olarak tarih dünyasına giriş yapmıştır. Kendisi şu an Niğde Üniversitesi'nde tarih bölümü lisans öğrencisidir ve lisans eğitimi sırasında yazdığı kitap ve makalelerle adından söz ettirmektedir. Söz konusu eser, içinde bulunduğumuz 2018 senesinin Şubat ayında raflardaki yerini almıştır. Ümit Doğan, Mustafa Kemal Atatürk'ün Milli Mücadele sırasında karşılaşılan zorluklar ve imkansızlıklara rağmen, dönemin terör hareketi olarak nitelendirdiği türlü başkaldırıyı başarıyla bastırabilmiş olmasını kaleme almış ve bunun araştırılmaya değer bir konu olduğunu gözler önüne sermiştir. Kitapta, bu başarının nasıl sağlandığı, o günün şartları ve isyanların bastırılışında devletin yürüttüğü yol ve yöntemlerin mantığı okura yalın bir üslupla aktarır.

Milli mücadele döneminde vuku bulan çeşitli isyanlar olmasına rağmen, bu kitapta esas olarak Pontus meselesinin ele alınmasının en önemli sebebi, bu isyanın diğerlerine göre daha geniş bir coğrafyaya yayılması ve isyandan önceki on yıllar boyunca Rum cemiyetinin nüfuzunu içeriden ve dışarıdan genişletmiş olmasıdır. Bu isyan kolay sonlandırılmamış ve birçok insan hayatını kaybetmiştir Terör;

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Tarih Bölümü

genellikle siyasal bir dava uğruna girişilen, toplumu korkutmaya, yıldırmaya yönelik her türlü şiddet içerikli faaliyeti barındıran eylemler bütünüdür. Araştırmacımız, söz konusu topluluğun, kitap başlığından da anlaşılacağı üzere, anılan dönemde terör örgütü olarak görülmesinin altını çizmiştir. Çünkü Pontus Cemiyeti, Fransız İhtilali ile başladığı görülen “milliyetçilik” akımının da etkisiyle, yüzyıllardır dil ve din farklılıklarına rağmen aynı coğrafyayı paylaştıkları bütünden kopmuş ve devletimizin içinde bulunduğu elim vaziyetten faydalanarak isyan hareketine girişmek amacıyla çeşitli faaliyetlerde bulunmuşlardır. Kendi içlerinde örgütlenerek, devletimizin bünyesinde barınan diğer unsurlar gibi, çoğunluk oldukları bölgelerde hak iddia etmiş ve bu ‘haklarını’ şiddetle, katliamlarla ve karşılıklı çıkar gözetilerek kurulan dış ittifaklarla elde etmeyi ummuşlardır. Meşruiyetlerini dayandırdıkları geçmişleri ise yüzyıllar öncesindeki Pontus Rum Krallığı’dır.

Pontus meselesi, Milli Mücadele öncesinde özellikle Mondros Mütarekesi’nin imzalanmasından sonra tehlikeli bir hal alarak, Milli Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu’da baş gösteren ayaklanmaların en uzun süre devam edeni haline gelir. İsyân, fiilen Yunanistan’ın bağımsızlığından hemen sonra baş göstermiştir. Bunun amacı, ileride Yunanistan’la birleşmek üzere bir Pontus cemiyeti kurarak bölgedeki hakimiyetin kontrol altına alınması ve Türklerin egemenliğinin tümüyle son bulmasıdır. Bu çeteleşmeye destek veren devletlerin başında Rusya olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz; çünkü devletin içinde bulunduğu savaşın yarattığı karmaşadan yararlanarak Karadeniz kıyılarında bu denli hak iddiasına destek verecek devlet, elbette ki Rusya’dan başkası değildir. Böylece Karadeniz’in kontrol edilmesi daha kolay olacaktır.

81

Cihan Harbi sonrasında Rusların Trabzon’u işgaliyle isyan faaliyetleri büyümüş ve bölgedeki yıkım Türkler açısından daha büyük olmuştur. Birçok Türk köyü yağmalanmış, valilikler zorla ele geçirilmiş, Pontus Rum Cemiyeti ve Ruslar toplu Türk katliamlarına sebebiyet vermiştir. Bu cemiyetin Rus desteğini almasına karşılık olarak Ruslara sağladığı yarar ise, Türk askerine meşguliyet vermek ve Rusların bölgedeki yayılımının mümkün mertebe genişlemesini sağlamaktır. Böylece Rus işgali kısa bir vakit de olsa ivme kazanmıştır. Ne var ki bu karşılıklı çıkar ilişkisi, Mustafa Kemal Atatürk’ün radikal ve direkt sonuca yönelik isyan bastırma politikası sayesinde ilerleyen yıllarda bozulacaktır.

Pontus Cemiyeti, 1.Cihan Harbi sonrası ülkemiz topraklarına giren ve sonra geri çekilen Rusların bıraktığı silahlarla güç kazanmıştır. Ayrıca İngiliz ve Yunan desteğiyle de mühim miktarda silah elde etmişlerdir. Bu durumda devletin karşılaştığı sorunun çözümü sıradan bir isyanı bastırmaktan ziyade, çeşitli dış kuvvetlerin de ülke topraklarından tamamen silinmesini sağlamakla çözülebilirdi. Böylece araştırmacımızın da belirttiği üzere, Milli Mücadele’nin önemli bir ayağı da bu bölgede vuku bulmuştur.

Kitapta bahsi geçen terörle mücadele yöntemleri, aslında Türk varlığını sürdürme savaşıdır. Kriz anlarında Mustafa Kemal Atatürk’ün kesin sonuç veren faaliyetlerinin bolca kaleme alındığı bu eserin başlıca teması da budur. Pontus Cemiyetinin yayılma alanı hakkında bilgi toplayan hükümet, bir süre teşkilatın başındakilerin gizlice gözetim altında tutulmasına karar vermiştir. Özellikle teşkilatın merkezi

Samsun'da ve Trabzon'da yapılan incelemelerle ele geçirilen bilgiler ışığında Mustafa Kemal Atatürk, derhal tedbir almış ve halkın elindeki silahların toplanması için harekete geçmiştir. Böylece, cemiyetin İngiliz, Yunan ve Rus destekli silah yardımı amacına ulaşamamış ve güçleri bir hayli azalmıştır. Ayrıca deniz kıyısında ve kıyıya yakın yerlerde yaşayan Rumların buralardan taşınarak uzaklaştırılmasıyla cemiyetin gücü bölünmüş ve yeterli desteği bulamamıştır. Uzaklaşmaktan kaçan Rumlar ise dağlara kaçarak buradaki eşkıya topluluklarına katılmış ve faaliyetlerini devam ettirmeye çalışmışlarsa da, Türk askeri ile yaptıkları çarpışmalar sonucu çok kayıp vermişler, yakalananlar idam edilmişler ve zamanla yok olmuşlardır. Atatürk'ün Milli Mücadele sırasında ülkenin dört bir yanını saran düşman işgallerine müdahalede bulunmadan önce bölgedeki istihbaratını kullanması, ülkenin refahı ve geleceği için geçici değil, uzun vadeleri önlemler alması ve bu önlemlerin bazı araştırmacılarca "sert" olarak yorumlanmasına karşın, günümüzde Karadeniz kıyılarımızda Rum meselesinin devam etmemesi, bu sert tedbirlerin devletin birlik ve bütünlüğü için ne kadar gerekli olduğunu bizlere göstermektedir.

Yazarımız Ümit Doğan'ın bu eserini, dönemin zorlu mücadele şartlarını bilerek okuduğumuzda edindiğimiz bilgiler, bugün hala güncelliğini koruyan tavizsiz ve sağlam terörle mücadele yöntemleridir. Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğindeki Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin içinde bulunduğu şartlara rağmen dış ülkelerle ittifak içindeki bir isyanı zorlukla da olsa bastırabilmesi, bize bugünün Türkiye'sinde yaşanan terör faaliyetlerinin de izinin silineceği hususunda umut vadetmektedir.